

دفتر فرنگ رضا اسپیلی

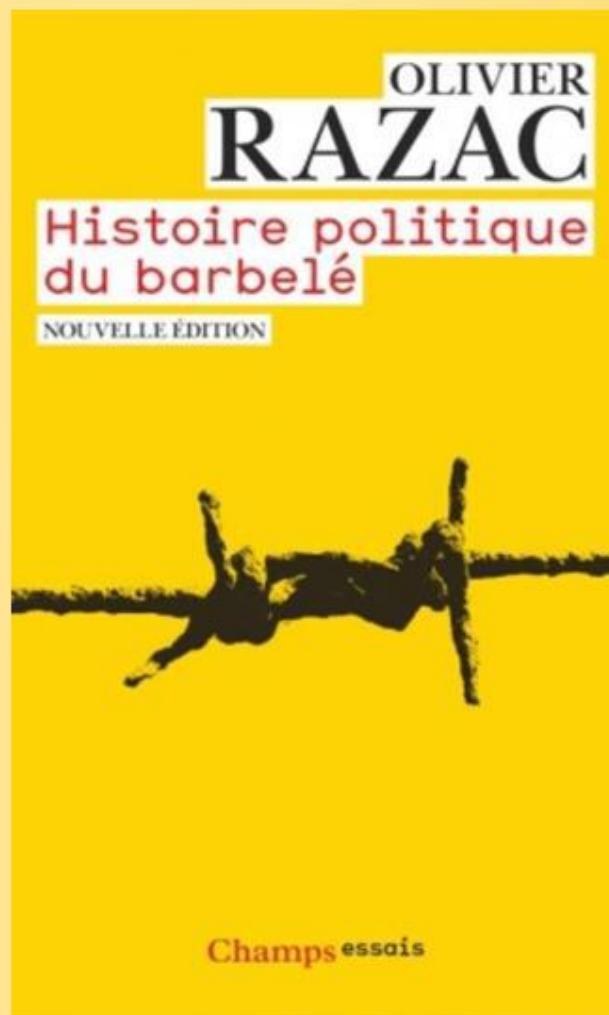
درباره‌ی:

گوردون پارکس، بلکس پلویتیشن،
آلن بروسا، الیویه رازاک، پیتر
هلر، گورو دات، سینمای هند،
اریک دوسر

شفت، رمان، ساتیا جیت‌رای،
تشنه، برادران کوهن، درون لوین
دیویس، دیوون رانک، و...

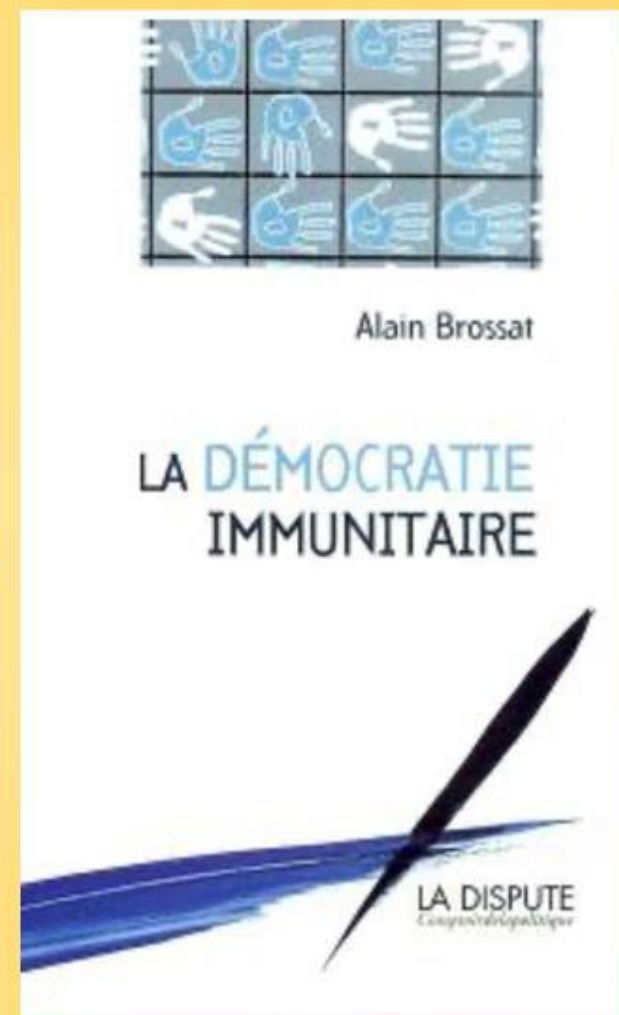
معرفی دو کتاب

یکی از نقاط مشترک این دو تألیف درباره‌ی
دمکراسی کنونی، نگاهشان از زاویه‌ی دید مفهوم
امنیت در دمکراسی‌ها و در نتیجه، پرداختن به
سیاست امنیت اجتماعی - سیاسی دولت‌هاست
(ایجاد هراس دائمی در جامعه، برساختن تبعیض‌های
اقتصادی - اجتماعی مختلف و...)

تاریخ سیاسی سیم خاردار نوشته‌ی الیویه رازاک

Olivier Razac, *Histoire politique du barbelé*, Flammarion, Paris, 2009.

دمکراسی مصونیت از فیلسوف فرانسوی آلن بروسا

Alain Brossat, *La Démocratie immunitaire*, La dispute, Paris, 2003.

معرفی ژانر سینمایی

بلکس پلویتیشن و گوردون پارکس

Blaxploitation & Gordon Parks

دیروز در کتابخانه‌ی محله‌مان چشمم به کتابی از مجموعه عکس‌های عکاس نامی، گوردون پارکس افتاد. (۱) پارکس که فیلم‌ساز هم بود از پدیدآورندگان ژانری در سینما هم هست.

بلکس پلویتیشن ژانری سینمایی و زیرمجموعه‌ی ژانر اکسپلویتیشن به همان معنی استعمار است. در دهه‌ی هفتاد میلادی این بحث پیش آمد که فیلم‌هایی که درباره‌ی سیاهان و زندگی آنها ساخته می‌شود، تمام و کمال، کار سفیدپوست‌هاست؛ کارگردان، فیلمنامه‌نویس، فیلمبردار، آهنگ‌ساز و... و نتیجه‌ی کار چندان با واقعیت زندگی سیاهان نمی‌خواند. از طرف دیگر اگر در فیلمی هالیوودی از هنرپیشه‌ی سیاه استفاده شود همیشه برای ایفای نقش بزهکار و بدجنس و... اینهاست. در نتیجه‌ی این بحث، جنبشی در سینما به وجود آمد به نام بلکس پلویتیشن. گوردون پارکس (۱۹۱۲-۲۰۰۶) با ساخت فیلم شفت (Shaft) از پایه‌گذاران این ژانر سینمایی شد. حالا فیلم‌ها درباره‌ی زندگی سیاهان امریکایی را کارگردانی سیاه با بازیگرانی سیاه، سناریستی سیاه و آهنگساز و... سیاه می‌ساختند. تا یادم نرفته بگویم که موسیقی فیلم، کار

صحنه‌ای از فیلم «شفت» به کارگردانی گوردون پارکس

**Hotter than Bond,
Cooler than Bullitt.**

METRO-GOLDWYN-MAYER Presents SHAFT. Story by RICHARD BOUNETRE. Co-Starring MOSES GUNN
Directed by ERNEST THOMAN and JOHN D. BLACK. Based upon the novel by ERNEST THOMAN
Music by ERIC MARTEL. Produced by ZOO FETEMAN. Directed by GONSONTABEL METROCOLOR
SUITABLE ONLY FOR ADULTS

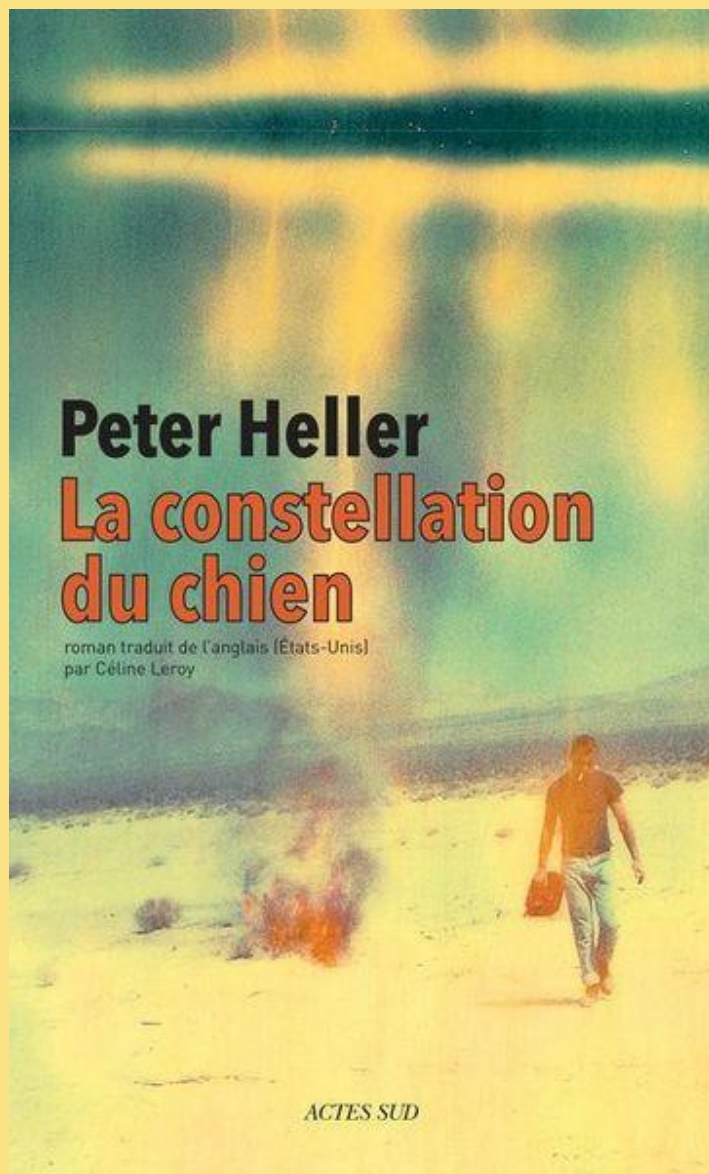
پوستر فیلم «شفٹ» به کارگردانی گوردون پارکس

ایزاک هیز، محشر است.

گوردون پارکس خود در فقر مطلق در منطقه‌ی روستایی دورافتاده‌یی در آرکانزاس بزرگ شد. سراسر دوران کودکی تا جوانی را در تحت قوانین جدایی نژادی گذراند. بعدها که به عکاسی پرداخت تصمیم گرفت در عکس‌هایش دو اصل را رعایت کند: ۱. از آدم‌هایی عکاسی کند که دیده نمی‌شوند و ۲. قباحت تبعیض نژادی را نشان دهد. در مدت بیست سال با مجموعه عکس‌هایی که برای مجله‌ی لایف *Life* گرفت نقش بارزی در مستند کردن تاریخ اجتماعی امریکا از دورافتاده‌ترین جاها تا ناف هارلم در نیویورک داشت. عکس‌های او از شورش آلاباما در ۱۹۵۶، زندگی فلاکت‌بار دختر جوانی در یکی از فاولاهای ریودوژانیرو در ۱۹۶۱، و هارلم سیاهان در سال ۱۹۶۷، بخشی از تاریخ مصور معاصر جهان ما هستند، تا جایی که او را از بزرگ‌ترین عکاسان نسل خود می‌دانند. جمله‌ی معروفی از او نقل شده که وقتی به یکی از اعضای گروه بلک پانترز گفته: «بین تو یه کلت اتومات کالیبر ۴۵ داری و من یه دوربین ۳۵ میلیمتری. شک ندارم که سلاح من از مال تو ضربه‌ش کاری‌تره».

۱. مشخصات کتاب که شامل ۱۶۰ عکس از گوردون پارکس هست:

Gordon Parks, *Une histoire américaine*, Acte Sud. Arles, 2013.

صورت فلکی سگ، نوشته‌ی پیتر هلر

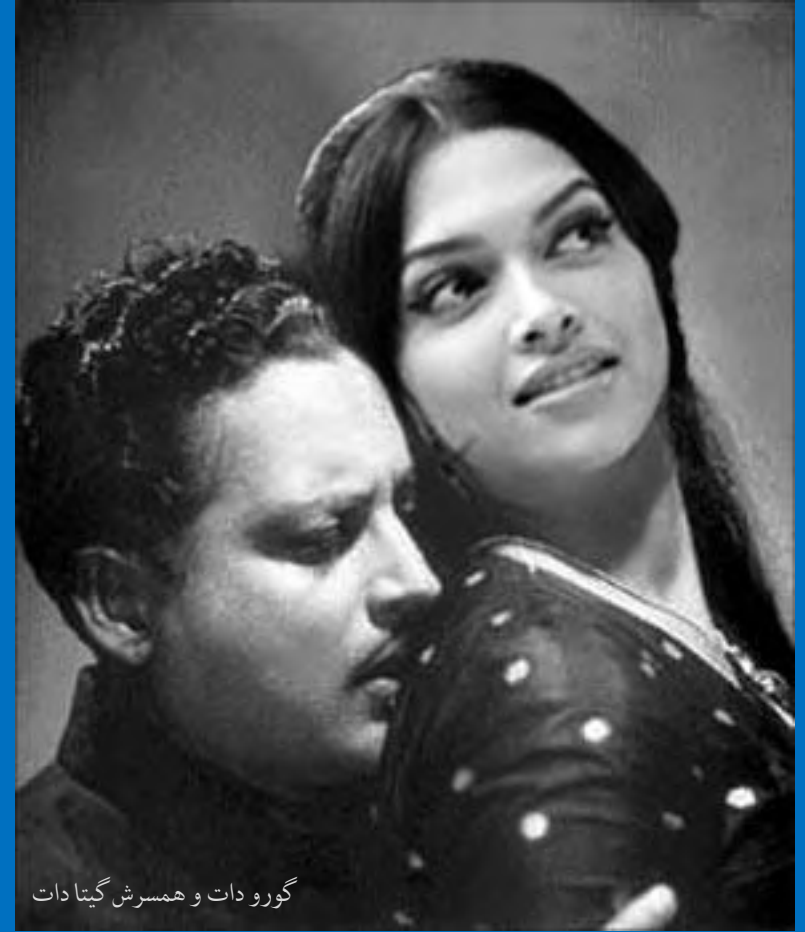
Peter Heller, *La Constellation du chien*, Actes Sud, Arles, 2013.

اگر برایتان جالب است که رمانی بخوانید نوشته‌ی کسی که ظرف شور بوده، بنایی کرده، به کارهایی چون چوب‌بری، ماهی‌گیری و رانندگی (مونیتوری) کایاک، پیک موتوری، و راهنمای رودخانه برای توریست‌ها پرداخته و بعد رو به نوشتن آورده، کتاب‌های پیتر هلر را از دست ندهید. بی‌جهت نیست که رمان‌های او پرخواننده هستند. او البته پیش از نوشتن رمان چندین کتاب در زمینه‌های مختلف مانند محیط‌زیست، سفر، و ماجراجویی با کایاک در آب‌های خروشان نوشته بوده و این علایق در رمان‌هایش هم نمود دارند. صورت فلکی سگ رمانی است از پیتر هلر که عناصر ماجراجویی، طبیعت‌نویسی (nature writing) و رمان پلیسی/کارآگاهی را یکجا دارد.

داستان را هیگ روایت می‌کند که با سگش، جسپر، در آسیانه‌ی فرودگاهی متروکه زندگی می‌کند. بر اثر بیماری همه‌گیری که بیشتر از ۹۹ درصد جمعیت زمین را به کام مرگ کشانده، تمام نزدیکانش را از دست داده (کتاب در سال ۲۰۱۲ نوشته شده) و تنها کسی که در اطرافش مانده بانگلی است که فردی است آدم‌به‌دور، دمدمی مزاج، که از ترس یا برای خلاف کردن همواره اسلحه با خودش دارد. هیگ اما به ماهی‌گیری و خواندن شعرهای چینی علاقه دارد. تفاوت را بنگرید! هرچند بنا به شرایط، گریزی از برقراری ارتباط با یکدیگر ندارند و البته عاقبتشان گم کردن یکدیگر و گم شدن است: هراس و سرگردانی بازمی‌گردد.

صورت فلکی سگ رمانی است روایی اما همزمان سرشار از انتزاع؛ رمانتیک است و جذاب و پر از ارجاع‌های اجتماعی و انتقادی.

اوبر آرتوس، منتقد ادبی فرانسوی، درباره‌ی استحکام فرم روایی این اثر گفته که: «اعتماد نویسنده به قدرت داستان‌سرایی بی‌تردید زیباترین جنبه‌ی این اثر است.»

گورو دات و همسرش گیتا دات

برای منی که همواره علاقه‌مند به سینمای ساتیا جیت‌رای و شعر راییندرانات تاگور بوده‌ام، صحبت از هنر و هنرمندان بنگالی غنیمت خواهد بود. گورو دات را که از همین خاک نابغه‌پرور می‌آید، نخستین سینماگر هندی می‌دانند که به روش سینماسکوپ فیلم ساخت. اما اهمیت دات به این بحث تکنیکی محدود نمی‌شود، او که فقط ۳۹ سال زیست (۱۹۶۴-۱۹۲۵)، پیش از اثرگذاری ساتیا جیت‌رای در سینمای هند (و جهان) در این عرصه هنرنمایی کرد. او که مؤلفی تمام‌عیار بود (کارگردان، هنرپیشه، تهیه‌کننده و ...) دنیای شخصی شاعرانه‌پی را وارد ملودرام‌های رقصان مورد نظر نظام استودیویی بالیوود کرد.

تشنه، به هر دو معنی واقعی و استعاره‌اش، ساخته‌ی سال ۱۹۵۷، شاهکار اوست. مضمون فیلم، مضمون مورد علاقه‌ی من است: شاعری قدرندیده و به اندازه‌ی اهمیتش شناخته نشده، که چنان‌که افتد و دانی پس از مرگ جایگاهش را می‌یابد، تصمیم می‌گیرد به نوبه‌ی خود به دنیا پشت کند. مضمونی که می‌توان آن را در فیلم خوب برادران کوهن، درون لوین دیویس هم دید، البته نه به اندازه‌ی فیلم گورو دات رادیکال. همین‌جا بگویم که درون لوین دیویس اشاره دارد به عنوان آلبوم موزیسین فولک امریکایی، دیو ون رانک، به عنوان یکی از پیشگامان موسیقی فولک امریکا. آزادی که در نحوه‌ی روایت فیلم تشنه حس می‌شود، واقعیت که به‌عریانی خود را نمایان می‌کند، طرح داستانی که ساده و دلپذیر پیش می‌رود، و نورپردازی قوی و اثرگذار، همگی به لذت تماشای

این فیلم می‌افزایند و یادآور دنیای بی‌پیرایه و دلنشینی هستند که ساتیا جیت‌رای کمی بعد در شاهکارهای بی‌بدیش آن را به ما ارزانی کرد. بازی، گل‌های کاغذی، و مرشد، خانم و نوکر از فیلم‌های دیگر گورو دات هستند. این آخری را گویا فیلم‌نامه‌نویس همه‌ی آثارش، ابرار الوی، کارگردانی کرده. گیتا دات، همسر گورو هم خواننده و هنرپیشه‌ی مطرح زمان خود بوده است.

GURU DUTT
WAHEEDA REHMAN
REHMAN
AND
MALA SINHA

GURU DUTT FILMS Pvt. Ltd.
PRESENTS

Pyasa

प्यासा

PRODUCED & DIRECTED BY
GURU DUTT
MUSIC
S. D. BURMAN

حال که صحبت از بنگال و خاک حاصلخیزش شد، بد نیست داستانی را که دوست نقاش بنگالی در پاریس در رابطه با مهاجرت پارس‌ها به بنگال در سده‌های خیلی پیش، در فرار از آزار اسلامگراهای زمان برایم تعریف کرد وقتی دانست که ایرانی هستم، برایتان نقل کنم: «قرن‌ها پیش وقتی پارسیان به سرزمین بنگال رسیدند و خواستند آنجا بمانند و زندگی دست و پا کنند، حاکم بنگال به آنها گفت که می‌بینید که ما برای خودمان هم به اندازه‌ی کافی جا نداریم، در نتیجه نمی‌توانیم از شما پذیرایی کنیم. بهتر است که به دنبال جای دیگری باشید. بزرگان قوم پارس که بنگال را سرزمینی مناسب خود یافته بودند، پارچی را لبریز از آب کردند و گفتند این پارچ بنگال است و این آب که هر لحظه ممکن است سرریز کند مردمانش. حاکم بنگال گفت همان است که می‌گویم. بعد آنها به آب لبالب مقداری شکر افزودند. رو به حاکم گفتند که می‌بینید که شکر در آب حل شد اما آب سرریز نکرد، ما آن شکریم. و چنین شد که بزرگان بنگال پذیرفتند که پارسیان در سرزمین‌شان اقامت کنند.» از اینجاست که شاعر فرمود:

شکرشکن شوند همه طوطیانِ هند
زین قند پارسی که به بنگاله می‌رود.

Éric Dussert

UNE FORÊT CACHÉE

156 PORTRAITS D'ÉCRIVAINS OUBLIÉS

la table ronde

نام بردن از نادیده گرفته شدگان کاری است پسندیده، توجه و علاقه‌ی من را برمی‌انگیزد. اریک دوسر (Eric Dussert)، نویسنده‌ی فرانسوی، با چاپ دو کتاب به این مهم پرداخته است. او ابتدا با انتشار کتاب جنگل نهان (*Une forêt cachée*) به آثار و آرای ۱۵۶ چهره‌ی فرهنگی و اجتماعی فراموش شده پرداخته و سپس آن‌طور که در مصاحبه با رادیو فرهنگ فرانسه (فرانس کولتور) می‌گوید، می‌بیند که در کتابش فقط ۱۷ زن حضور دارند، از خود می‌پرسد آیا به خودش همان ایرادی وارد نیست که با انتشار کتاب، می‌خواسته به جامعه گوشزد کند؟ و به این ترتیب به انتشار کتاب دومی می‌کوشد که شامل آثار و آرای ۱۳۸ زن نویسنده‌ی نادیده گرفته شده است، این بار با عنوان نهان در جنگل (*Cachée par la forêt*).

از میان این زنان، می‌توان به نلی بلی، روزنامه‌نگار پیشرو و از بانیان روزنامه‌نگاریِ روایی و زن ماجراجویی که در ۷۲ روز دور دنیا را گشت اشاره کرد، یا نام برد از: ادل هومر دوهل، که سفرنامه‌هایی از استپ‌های شمال خزر و آسیای میانه دارد؛ ماری فن ابناشباخ، نویسنده‌ی رمان‌های روانشناسانه؛ لوییز ارویه، نویسنده و نقاش که چاپ‌سنگی‌هایش قابل توجه است؛ ماریز شوازی، روانشناس و بانی مجله‌ی پسیکه (= روان)، زنی که از استقلال جنسی و حق لذت بردن زنان دفاع می‌کرد.

در میان چهره‌های کتاب نخست دوسر، می‌توان از برنار بلوئه داربر نام برد که نه سواد خواندن داشت نه سواد نوشتن، اما منشی استخدام کرد تا آراءش را بنویسد و به چاپ بسپارد؛ یا از ادموند ابوت، که «سخنور قهاری

بود؛ آدولف وارد، کارگرِ گریس‌کارِ راه‌آهنِ سراسری فرانسه که شعرهای کارگری می‌گفت؛ آنتون روندل، از نمایندگان کاتولیسیسم اجتماعی (که پدر سوسیال‌دموکراسی زمانه‌ی ماست) و نوشته‌های سیاسی جالب توجهی در زمانه‌ی خود داشته؛ اوژن ورمش، که در تبعید در انگلستان جان سپرد؛ تونی موالن، که معتقد بود «جامعه‌ی بنیاد نهاده شده بر سرمایه‌ی مالی جامعه‌ی است نابرابر و در نتیجه نفرت‌آور» و در جریان نبرد کمون پاریس توسط ارتش ورسای تیرباران شد؛ ماری-املی شاترول دو موتیفو، فمینیستی که «رمانتیک و همزمان پورنوگراف بود و یک پایش در دادگاه بود و به زندان هم افتاد»، و البته آثارش را با نام مارک دو موتیفو منتشر می‌کرد تا از دام قضاوت و مشکلات مربوط به زن بودن در چاپ کارهایش در امان بماند. (ژرژ ساند، نویسنده‌ی مشهور فرانسوی هم به همین دلیل نام مردانه انتخاب کرد. نام اصلی او اماندین لوسیل دوپن بود. و او البته به شیوه‌ی مردان می‌نوشت).

این دو اثرِ اریک دوسر به ما نشان می‌دهد که ظهور نویسنده‌ی زنی مانند کولت (Colette) در ادبیات فرانسه، که با نام خود و به عنوان یک زن می‌نویسد و با اطمینان دنیای داستانی خود را به عنوان زن بنا می‌کند، بر پایه‌ی کوشش‌ها و جسارتِ چه زنان و مردان مؤثری نهاده شده که در زمان خود هم نادیده گرفته شده بوده‌اند. به همین علت است که داستانِ فراموش‌شدگان و نادیده گرفته‌شدگانِ عالم هنر و فرهنگ همواره برای من جذاب و احترام‌برانگیز بوده است.

Éric Dusseret, *Cachées par la forêt*, La Table Ronde, Paris, 2018.

CACHÉES PAR LA FORÊT

ÉRIC DUSSERT

138 FEMMES
DE LETTRES
OUBLIÉES

LA TABLE RONDE